

Anton Pavloviç Çexov

HEKAYƏLƏR

QANUN NƏŞRİYYATI

Böyük rus yazıçısı Anton Pavloviç Çexovun satirik hekayələrini oxumayan az tapılar. Çexov satirası “Kiçik zabit Prişibeyev”, “Məmurun ölümü”, “At familiası” və s. hekayələrdə daha qabarıq nəzərə çarpır. Yazıçı mütləqiyyət – polis rejimi nümayəndələrinin tipik obrazını bədi surətdə ümumiləşdirməyə nail olub. Xüsusilə XIX əsrin 80-90-cı illərində yazdığı əsərlərdə Çexov yenilik axtaran rus ziyalılarını təsvir edir, onların meşşan psixologiyasını, liberal-xalqçılıq xülyalarını ifşa edir.

MÜNDƏRİCAT

UŞAQLAR (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	7
SEVİNC (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	14
MƏMURUN ÖLÜMÜ (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	17
QALİB GƏLMİŞ ADAMIN TƏNTƏNƏSİ (Tərcümə edəni Q.Musayev).	21
QEYRƏTLİ ADAM (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	26
LİBERAL (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	29
KİÇİK ZABİT PRİŞİBEYEV (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	35
ARAYIŞ (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	41
YAYINBALIĞI (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	45
MASKA (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	52
AT FAMILİYASI (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	59
MÜƏLLİM (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	64
DƏRD (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	73
ROTŞİLDİN SKRİPKASI (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	80
FİRƏNG ÜZÜMÜ (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	92
İONİÇ (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	105
DÖVLƏT XİDMƏTİNDƏ (Tərcümə edəni Q.Musayev).....	129
GEC AÇILMIŞ GÜLLƏR (Tərcümə edəni H.Hacıyev).....	148
VEROÇKA (Tərcümə edəni Ə.Agayev).....	197
ÇİLĞİNLİQ (Tərcümə edəni M.Əfəndiyev).....	215
QARA RAHİB (Tərcümə edəni İ.İbrahimov).....	245

UŞAQLAR

Onların ata-anası və Nadya xala evdə yox idi: balaca, boz ata minib gəzən qoca zabitgilə, təzə doğulan çağanı xaçlamaq mərasiminə getmişdilər. Onların qayıtmasını gözləyən Qrişa, Anya, Alyoşa, Sonya və aşpazın oğlu Andrey yemək otağında stolun ətrafında oturub loto oynayırdılar. Əslinə qalanda onların yatmaq vaxtı çoxdan çatmışdı. Lakin analarından, xaçlanan çağanın necə bir çağa olduğunu və axşam yeməyinə nə verildiyini soruşmadan yatmaq olardı?! Asma lampa ilə işıqlanan stolun üstü cürbəcür rəqəmlər, qoz qabığı, kağız parçaları və şüşə qırıntıları ilə dolu idi. Oynayanların hər birinin qabağında iki kart və rəqəmlərin üstünü örtmək üçün bir yığın şüşə qırıntısı vardı. Stolun ortasında ağ bir nəlbəki qoyulmuşdu; nəlbəkinin içində beş dənə qəpik vardı. Yanında isə yarımçiq yeyilmiş alma, bundan başqa da qayçı və qoz qabığını tökmək üçün qoyulmuş nimçə vardı. Uşaqlar pulla oynayırdılar. Hərə də ortalığa bir qəpik qoyurdu. Belə də şərtləşmişdilər ki, dələduzluq eləyən dərhal oyundan kənar edilsin. Yemək otağında loto oynayan uşaqlardan başqa heç kəs yox idi. Dayə Aqafya İvanovna mətbəxdə oturub, aşpaz arxada paltar biçməyi öyrədirdi. Uşaqların böyük qardaşı, beşinci sinif şagirdi Vasya isə qonaq otağında divanda uzanmışdı və darıxırdı.

Uşaqlar böyük bir ehtirasla oynayırdılar. Qrişanın üzündən daha çox ehtirasla oynadığı görünürdü. O, saç lap dibindən qırxıl-

mış, doluyanaqlı, zənci dodağı kimi qalın dodaqları olan doqquz yaşlı bir uşaqdı. O indi hazırlıq sinfində oxuyurdu, buna görə də hamıdan böyük və ağıllı sayılırdı. O ancaq pul üçün oynayırdı. Nəlbəkidə pul olmasaydı, o çoxdan yatmışdı. O, qonur gözləri ilə həsəd və narahatlıqla yoldaşlarının kartlarına baxırdı. Uda bilməmək qorxusu, paxıllıq və pul məsələsi onun qırxılmış başını elə doldurmuşdu ki, rahat oturub fikrini bir yerə toplaya bilmirdi. O elə bil iynə üstündə oturmuşdu. Udan kimi pulları acgözlüklə qamarlayır və o saat cibinə qoyurdu. Onun səkkiz yaşlı, sivri çənəli və parlaq, ağıllı gözləri olan bacısı Anya da başqasının uda bilməməsindən qorxurdu. Qız qızarıp, saralır və oyunçulara diqqətlə göz qoyurdu onu maraqlandıran udacağı qəpiklər deyildi. Oyunda bəxti gətirmək onun üçün mənlük məsələsi idi. Qrişanın o biri bacısı Sonyanın altı yaşı vardı; o, qıvrımsaçlı bir qızdı. Sifətinin rəngi, lap sağlam uşaqların, bahalı gəlinciklərin üzü kimi qıpqırmızı idi. Sonya ancaq oyun xatirinə oynayırdı. Onun üzgözündən ürəyiyumşaq bir qız olduğu görünürdü. Kim udursa o qəhqəhə çəkib gülür və əl çalır. Alyoşka totuq, yumru bir uşaqdı. O hıqqıldayır, fısıldayır, gözlərini bərəldərək kartlara baxırdı. O nə tamahkar, nə də xudpəsənd idi. Onu stoldan qovub yatmağa göndərməyirdilərsə, bu özü elə onun üçün kifayətdi. Üzdən çox sakit görünürdü, ancaq buynuzu içində idi. O, loto oynamaq üçün deyil, oyun zamanı mütləq baş verəcək dava-dalaşa tamaşa etmək üçün oturmuşdu. Oyunda birinin başqasını döyməsi və ya söyməsi onun çox xoşuna gəlirdi. Çoxdan bəri ona bir yerə getmək lazım idi, ancaq gedərsə onu şüşə qırıntılarının və qəpiklərinin oğurlanmasından ehtiyat edir, bir dəqiqə belə stoldan ayrılmırdı. O ancaq bir rəqəmini və axırı sıfırla qurtaran rəqəmləri bildiyi üçün lotoda onun rəqəmlərinin üstünü Anya örtürdü. Beşinci oyunçu – boy-nundan bürünc xaç asılmış, çit köynəkli, qaraşın, xəstəməcaz bir uşaqdı. O, aşıpazın oğlu Andrey idi. O, hərəkətsiz durub dalğın hal-

da rəqəmlərə baxırdı. Uduşlara və başqalarının müvəffəqiyyətinə laqeyd yanaşırdı, çünki başı oyunun hesabına və fəlsəfəsinə qarışmışdı: “Gör dünyada nə qədər rəqəm var! Necə olur ki, bunlar bir-birinə qarışmırlar?!”.

Sonya ilə Alyoşadan başqa hamı növbə ilə rəqəmləri söyləyirdi. Rəqəmlərin yeknəsəqliyi və çox-çox təkrar edilməsi bir çox sözlərin və gülünc ifadələrin yaradılmasına səbəb olmuşdu. Onlar yeddini – işin bitdi, on biri – dubul ağacı, yetmiş yeddini – kətti-küttü, doxsanı – bir gün varsan-bir gün yoxsa və s. adlandırırdılar. Oyun çox qızğın gedirdi.

Qrişa atasının papağının içindən sarı oyun çəlləklərini çıxarırdı və:

– O

Otuz iki! On yeddi! İşin bitdi! İyirmi səkkiz – ağac əkiz, – deyər çağırırdı.

Anya, Andreyin iyirmi səkkiz rəqəminin üstünü örtmədiyini gördü. Başqa vaxt olsaydı o bunu deyərdi. Ancaq indi nəlbəkiyə qəpiklə bərabər onun mənlisi də qoyulmuşdu, buna görə də susurdu.

Qrişa çıxan rəqəmləri bir-bir söyləyirdi:

– İyirmi üç! Kətti-küttü! Doqquz!

Sonya stolun üstü ilə gedən sarı tarakanı göstərərək çıxırdı:

– Tarakan, tarakan! Ay!

Alyoşa yoğun səslə:

– Öldürmə! – dedi. – Bəlkə balaları var...

Sonya gözlərini tarakana dikib onun balaları haqqında düşüncəyə nürdü: onun balaca balaları görəsən necə olurlar?

Qrişa, Anyanın oyunda iki yerdə gözlədiyini özünə dərd eləyib davam edirdi:

– Qırx üç! Bir, altı!

Sonya gözlərini nazla süzərək gülə-gülə:

– Mən qurtardım! – deyə çığırdı.

Oyunçular boyunlarını uzadıb baxdılar.

Qrişa nifrətlə Sonyaya dedi:

– Yoxlansın!

Qrişa hamıdan böyük və ağıllı olduğu üçün onun sözü yerdə qalmırdı. Nə deyirdisə uşaqlar ona əməl edirdilər. Sonyanın oyununu diqqətlə yoxladılar, məlum oldu ki, Sonya dələduzluq eləməmişdir, – bu hamının təəssüfünə səbəb oldu. Oyun yenidən başlandı.

Anya öz-özünə danışmış kimi dedi:

– Dünən mən də gördüm Filipp Filippiç göz qapaqlarını çevirdi, onun gözləri şeytanın gözü kimi qırmızı və qorxulu oldu.

Qrişa:

– Mən də görmüşəm, – dedi, – Səkkiz! Bizdə bir şagird var, qulaqlarını tərpedə bilir. İyirmi yeddi!

Andrey başını qaldırıb Qrişaya baxdı, fikirləşərək dedi:

– Mən də qulaqlarımı tərpedə bilirəm...

– Bir tərət görək!

Andrey gözlərini oynadır, dodaqlarını, barmaqlarını tərpedir və ona elə gəlir ki, bundan onun qulaqları hərəkətə gəlir. Hamı güldü.

Sonya ah çəkdi:

– Bu Filipp Filippiç yaxşı adam deyil. Dünən bizim uşaq otağına girdi, mən təkə bir köynəkdə idim... Mən elə utandım ki!

Qrişa birdən nəlbəkədəki pulları qaparaq çığırdı:

– Mən qurtardım! İstəyirsiniz yoxlayın!

Aşpazın oğlu başını yuxarı qaldırdı və onun rəngi ağardı.

– Deməli, mən daha oynaya bilmərəm, – deyə pıçıldadı.

– Niyə?

– Ona görə ki... ona görə ki, daha pulum yoxdur.

Qrişa:

– Pulsuz olmaz! – dedi.